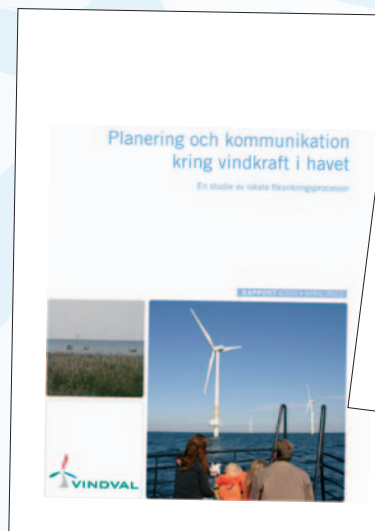

Forskning om förankringsprocesser för vindkraft

Erfarenheter av vindkraftsetablering. Förankring acceptans och motstånd. Rapport 5866. 2008. Författare: Mikael Klintman och Åsa Waldo, Lunds universitet

Planering och kommunikation kring vindkraft i havet. En studie av lokala förankringsprocesser. Rapport 6350. 2010. Författare: Sanna Mels, Högskolan på Gotland och Lars Aronsson, Karlstads universitet

Attityder och delaktighet vid etablering av vindkraft till havs. Rapport 635. 2010. Författare: Åsa Waldo och Mikael Klintman, Lunds universitet

I samband med etablering av vindkraft behöver man ta hänsyn till tekniska, ekonomiska och inte minst sociala förutsättningar. Till de sociala förutsättningarna hör en förankring av vindkraft i de lokalsamhällen som berörs av utbyggnaden.

Kunskapsprogrammet Vindval har gett ut tre rapporter som handlar om processerna vid förankring av vindkraft. Forskarna *Åsa Waldo*, Lunds universitet och *Sanna Mels*, Högskolan på Gotland har utifrån sina studier här identifierat ett antal nyckelfaktorer som rymmer möjligheter till förankring.

Vi hoppas att resultaten ger ett bra stöd för dig som arbetar med miljökonsekvensbeskrivningar och i planerings- och tillståndsprocesser och att du går vidare och fördjupar din kunskap.

Nyckelfaktorer för förankring av vindkraft

”Fysisk planering är det första steget i förankringen av vindkraft”

Myndigheternas planering

Redan innan ett specifikt projektförslag finns kan förutsättningarna för vindkraft i lokalsamhället preciseras och synliggöras, till exempel i en översiktsplan, vindkraftsplan, lokaliseringsutredning eller motsvarande. Genom myndigheternas arbete med den kommunala *fysiska översiktsplaneringen* kan den kommunikativa, demokratiska och kunskapsbyggande processen om vindkraftens förutsättningar i ett specifikt område inledas.

En annan dimension i planeringen – *utvecklingsplaneringen* – ger utrymme för diskussion om vindkraften som en del i en lokal eller regional utveckling.

Vindkraftsbranschens och lokalsamhällets intressen kan både sammanfalla och motverka varandra. Vindkraftsprojekt som på ett positivt sätt knyter an till den lokala utvecklingsplaneringen har en naturlig ingång i lokalsamhället, vilket underlättar förankringsprocessen.

Erfarenheter och betydelsen av lokal och regional planering åskådliggörs och diskuteras i rapporten *Planering och kommunikation kring vindkraft i havet. En studie av lokala förankringsprocesser*.

Tidigt skede

Berörda aktörers upplevelser av de inledande kontakterna har visat sig ha en stark inverkan på hur det lokala mottagandet utvecklas. Studier visar att tilliten mellan projektörer och aktörer i lokalsamhället, samt den upplevda legitimiteten i processen, grundläggs i detta inledande skedet av förankringen.

Tydliga exempel på betydelsen av denna fas i förankringsprocessen presenteras och diskuteras i rapporten *Planering och kommunikation kring vindkraft i havet. En studie av lokala förankringsprocesser*. Centrala aspekter som belyses är vikten av tidig och rätt riktad information, samt möjlighet att påverka både samrådsprocessen och projektets utformning. Studien visar också att de lokala myndighetsföreträdarnas upplevelser av projektörens kommunikation i den här fasen, kan vara avgörande för förankringsprocessen.

Betydelsen av information och lokala aktörers deltagande i det tidiga skedet av ett projekt diskuteras även i rapporten *Attityder och delaktighet vid etablering av vindkraft till havs*.

Lokala aktörers inflytande

För att få engagemang för projektet är det viktigt att planeringsprocessen rymmer möjlighet till inflytande. I rapporten *Erfarenheter av vindkraftsetablering. Förankring, acceptans och motstånd* redovisas erfarenheter från olika lokala, europeiska sammanhang. Där framgår att möjligheten till inflytande ofta är bristfällig och att samrådsprocesserna snarare handlar om att berörda informeras än om att deras synpunkter tas tillvara och leder till förändring i projekten.

Forskningen som redovisas i rapporten *Attityder och delaktighet vid etablering av vindkraft till havs* visar att det är svårt att skapa engagemang och delaktighet hos berörda aktörer när möjligheterna att påverka är små.

När tillstånd för ett vindkraftsprojekt väl beviljats av ansvariga myndigheter blir fortsatt inflytande av naturliga skäl mycket begränsat.

Ofta är möjligheterna till inflytande även begränsade vad gäller projektets utformning och läge, bland annat beroende på vad som krävs för att de ska vara effektiva och lönsamma.

Det är inte ovanligt att kritiken mot ett projekt i själva verket bottnar i en besvikelse över att inte vara delaktiga i processen snarare än en kritisk hållning till projektförslaget. I ett sådant läge kan ett överklagande av projektförslaget bli en naturlig följd – ett försök att påverka – när man känner att man inte fått gehör för sina synpunkter.

Dialog och information

I rapporten *Erfarenheter av vindkraftsetablering. Förankring, acceptans och motstånd* konstateras att en samråds- och planeringsprocess som bygger på dialog och där berörda aktörer har

”De första kontakterna med lokalsamhället utgör en mycket viktig och kritisk fas”

”Ett aktivt deltagande av berörda aktörer i samrådsprocessen är en nyckelfaktor för förankringen”

möjlighet att delta i planering och beslut har en positiv effekt på förankringen av ett projekt. På samma sätt kan bristande kommunikation och delaktighet få en kritisk inställning att övergå i aktivt motstånd mot etableringen.

Rapporten *Planering och kommunikation kring vindkraft i havet. En studie av lokala förankringsprocesser* belyser skillnaden mellan två centrala och ömsesidigt kompletterande kommunikativa tillvägagångssätt. Dessa är för det första att föra en dialog för ömsesidigt lärande och för det andra att informera. Värdet av att medvetet använda både dialog och informationsinsatser på ett balanserat sätt exemplifieras och diskuteras här.

I rapporten *Attityder och delaktighet vid etablering av vindkraft till havs* lyfts former för samråd och dialog fram och diskuteras. Där betonas vikten av att alla som deltar i dialogen går in i den med sådan öppenhet att nya fakta och perspektiv kan mottas på ett konstruktivt sätt och att allas erfarenheter och farhågor möts med respekt. Även om detta i många avseenden är svårt, ger en dialog enligt dessa förutsättningar legitimitet åt processen och därmed åt projektet.

Risk- och möjlighetstänkande

Analysen i rapporten *Erfarenheter av vindkraftsetablering. Förankring, acceptans och motstånd* visar att de risker och möjligheter som uppfattas av olika aktörer i grunden ofta handlar om samma aspekter. Detta ger upphov till konflikter, men skapar även utrymme för att ett risktänkande kan vändas till ett möjlighetstänkande. Genom öppen dialog kan ett vindkraftsprojekt som initialt uppfattas som ett hot mot lokala värden, i vissa fall utformas så att det kan bli en del av den lokala identiteten och istället får karaktär av ett tillskott som förstärker befintliga lokala värden.

I rapporten *Attityder och delaktighet vid etablering av vindkraft till havs* diskuteras betydelsen av att hitta en balans mellan de risker och möjligheter som förknippas med ett projekt. Det är viktigt att alla risker som förknippas med ett specifikt projekt identifieras, görs tydliga och får utrymme i processen även om de enbart uppfattas som risker av vissa aktörer. På samma sätt bör de möjligheter som kan kopplas till ett projekt tydliggöras, de kan lokalt fungera som en motvikt till de negativa effekter som kanske förknippas med etableringen.

Ekonomiskt deltagande

I rapporten *Erfarenheter av vindkraftsetablering – Förankring, acceptans och motstånd* redogörs för hur man framgångsrikt har arbetat med ekonomiskt deltagande i olika lokala förankringsprocesser i Europa. Det är samtidigt viktigt att skilja mellan olika former av ekonomiskt deltagande. Medan *delägarskap* som utarbetats tidigt i processen kan fungera engagerande på ett konstruktivt sätt, riskerar *ekonomisk kompensation* – om den ges vid fel tillfälle – att uppfattas som en muta.

Vad som är en önskvärd och lämplig form av ekonomiskt deltagande måste avgöras i relation till ett specifikt fall.

I rapporten *Attityder och delaktighet vid etablering av vindkraft till havs* går det att läsa mer om hur olika former av ekonomiskt deltagande uppfattas av aktörer som berörs av Lillgrund vindkraftspark och Utgrunden II.

Medias roll

I rapporten *Planering och kommunikation kring vindkraft i havet. En studie av lokala förankringsprocesser* görs en analys kring de lokala nyhetstidningarnas roll i förankringen av ett antal vindkraftsprojekt (Utgrunden I och II i Kalmarsund, samt Abbekåsprojektet utanför Skurup). Analysen visar hur artikelmaterial kring vindkraftsprojekt kan anta olika skepnad beroende på hur förankringen genomförs. Resultaten visar att en bristande förankringsprocess från projektörens sida tenderar att ytterligare försvagas av en polariserad och avståndstagande debatt via media. På motsvarande sätt tycks en förankringsprocess som präglas av öppenhet och förtroende öka förutsättningarna att den lokala rapporteringen blir saklig och frekvent. Mediebildens roll kan på det sättet ses som en indikator på hur förankringen utvecklats sig. Medias roll kan även vara att fungera som ett möjligt forum att nå ut med information och för att bjuda in människor till en konstruktiv dialog för ömsesidigt lärande.

”Dialog mellan olika aktörer är en viktig faktor i förankringen av ett vindkraftsprojekt”

”Kunskap om de risker och möjligheter som olika aktörer förknippas med ett specifikt vindkraftsprojekt skapar möjligheter för förankring”

”Ekonomiskt deltagande rymmer stora möjligheter för lokalt engagemang i vindkraftsfrågor och kan vara ett effektivt sätt att öppna för deltagande och skapa delaktighet”

”Media är en aktör som på olika sätt kan bidra till att förstärka eller försvaga den lokala förankringsprocessen”

Här finns rapporterna

Rapporterna kan laddas ner eller beställas från Naturvårdsverkets webbshop www.naturvardsverket.se/vindval-rapporter

Här finns foldern

Den här foldern kan laddas ner som pdf på www.naturvardsverket.se/vindval

Kontaktuppgifter

Åsa Waldo, Lunds universitet. E-post: asa.waldo@soc.lu.se

Sanna Mels, Högskolan på Gotland. E-post: sanna.mels@hgo.se

Kerstin Jansbo, programchef för Vindval, Naturvårdsverket.

E-post: kerstin.jansbo@naturvardsverket.se

Kunskapsprogrammet Vindval tar fram och sprider fakta om vindkraftens effekter på människor, natur och miljö. Programmet omfattar omkring 30 forskningsprojekt och är ett samarbete mellan Energimyndigheten och Naturvårdsverket.

www.naturvardsverket.se/vindval